

Arta revoluției

Howard Zinn

1970

Cuvântul anarhie îi neliniștește pe majoritatea oamenilor din lumea occidentală; sugerează dezordine, violență, incertitudine. Avem motive bune pentru a ne teme de acele condiții, întrucât trăim în ele de multă vreme, nu în societăți anarhiste (nu a existat niciuna), ci în exact acele societăți care sunt cele mai temătoare față de anarhie – puternicele state-națiune din timpurile moderne.

În niciun moment din istoria umană nu a existat un asemenea haos social. Cincizeci de milioane de morți în Al Doilea Război Mondial. Mai mult de un milion de morți în Coreea, un milion în Vietnam, jumătate de milion în Indonezia, sute de mii morți în Nigeria și în Mozambic. O sută de lupte politice violente în întreaga lume în cei douăzeci de ani de la al doilea război care trebuia să pună capăt tuturor războaielor. Milioane murind de foame, sau aflate în închisori, sau în instituții pentru boli mintale. Tulburări interne în măsură să provoace alienare pe scară largă, confuzie, nefericire. Tulburări externe simbolizate de armate uriașe, provizii de gaze paralizante și stocuri de bombe cu hidrogen.

Oriunde bărbații, femeile și copiii sunt cât de puțin conștienți de lumea din afara granițelor locale, trăiesc cu incertitudinea supremă: dacă specia umană va supraviețui sau nu până la generația următoare. Acestor condiții și-au dorit anarhiștii să le pună capăt; să aducă un fel de ordine în lume pentru întâia dată. Nu i-am ascultat niciodată cu atenție, ci doar prin intermediul aparatelor auditive furnizate de paznicii dezordinii – liderii guvernelor naționale, fie capitaliști sau socialiști.

Ordinea pe care și-o doresc anarhiștii este diferită de ordinea („Ordnung,” cum o numesc germanii; „lege și ordine,” spun politicienii americani) guvernelor naționale. Își doresc o alcătuire voluntară a relațiilor umane, născută din nevoile oamenilor. O asemenea ordine provine din interior și este astfel naturală. Oamenii se adună în aranjamente facile, în loc să fie împinși și forțați. Este precum forma realizată de artist, o formă apropiată, deseori plăcută, uneori frumoasă. Are grația unui fapt voluntar, încrezător...

Ordinea politică, așa cum am cunoscut-o în lume, este o ordine impusă asupra societății, nedorită de majoritatea oamenilor, și nici direcționată către nevoile lor. Este de aceea haotică și distructivă. Politica ne irită sensibilitățile. Încalcă cerința elementară a esteticii – este lipsită de frumusețe. Este coercitivă, ca și cum sunete ne-ar fi forțate în urechi la un asemenea nivel al decibelilor încât să ne facă să țipăm, iar cei responsabili ar numi asta muzică. „Ordinea” vieții moderne este o cacofonie care aproape ne-a făcut surzi față de sunetele mai blânde ale universului. Se potrivește faptul că în timpurile moderne, în preajma Revoluțiilor Franceză și Americană, tocmai când omul devenea cel mai mândru de realizările sale, ideile anarhismului sau ridicat pentru a contesta acea mândrie.

Civilizația occidentală nu a fost niciodată modestă în a-și descrie calitățile drept un avans uriaș în istoria omenirii: unitatea mai mare a statelor națiune înlocuind tribul și moșia; guvernarea parlamentară înlocuind dreptul divin al regilor; aburul și electricitatea substituind munca manuală; educația și știința dispersând ignoranța și superstiția; domnia legii anulând justiția arbitrară.

Anarhismul s-a născut în cele mai strălucite zile ale „civilizației” occidentale pentru că promisiunile acelei civilizații au fost încălcate aproape imediat.

Naționalismul, promițând libertate în fața tiraniei externe, și securitate față de dezordinile interne, a amplificat enorm atât stimulentele și posibilitatea unor imperii globale asupra unor popoare înrobite, cât și conflictele sângeroase în rândul acestor imperii: imperialismul și războiul au fost intensificate până la limita sinuciderii globale exact în perioada statelor naționale. Guvernarea parlamentară promițând participarea populară în luarea deciziilor importante, a devenit o fațadă (construită diferit în statele cu un partid sau cu două) pentru domnia elitelor bogăției și puterii în mijlocul unei agitații aproape frenetice pentru alegeri și plebiscite. Producția în masă nu a pus capăt sărăciei și exploatării; într-adevăr a făcut persistența lipsurilor mai impardonabilă. Producția și distribuția bunurilor au devenit mai raționale din punct de vedere tehnic, mai iraționale din punct de vedere moral. Educația și alfabetizarea nu au pus capăt înșelării celor mulți de către cei puțini; acestea au permis înșelăciunii să fie înlocuită de autoamăgire, mistificării să fie internalizată, și controlului social să devină chiar mai eficient decât oricând în trecut, căci acum beneficia de o măsură ridicată de auto-control. Domnia legii nu a adus justiție; a înlocuit împărțitorul arbitrar, identificabil, de justiție cu unul neidentificabil și impersonal.

„Statul de drept,” înlocuind „domnia bărbaților,” a fost doar o schimbare a conducătorilor. În toiul Revoluției Americane, Tom Paine, în timp ce cerea întemeierea unei guvernări americane independente, nu și-a făcut nicio iluzie chiar și față de o guvernare revoluționară nouă când a scris în Common Sense: „Societatea în orice situație este o binecuvântare, dar guvernământul chiar și în cea mai bună situație nu este altceva decât un rău necesar.” Anarhiștii au recunoscut aproape imediat că prăbușirea regilor și ascensiunea comitetelor, adunărilor, parlamentelor, nu a adus democrație; că revoluțiile au potențial pentru eliberare, dar și pentru o altă formă de despotism. Astfel, Jacques Roux, un preot de țară în Revoluția Franceză, preocupat de viețile țăranilor din districtul său, iar apoi de muncitorii din cartierul Gravilliers din Paris, a vorbit în 1792 împotriva „despotismului senatorial,” spunând că era „la fel de îngrozitor precum sceptrul regilor” căci îi încătușează pe oameni fără cunoștința lor și îi abrutizează și subjugă prin legi pe care se presupune că singuri le-au făcut. În piesa lui Peter Weiss, Marat-Sade, Roux, pus în cămașă de forță, evadează din cenzura piesei din cadrul piesei și exclamă:

*Cine controlează piețele
Cine încuie grânarele
Cine a primit prada din palate
Cine șede țeapăn pe averile care urmau să fie împărțite între cei săraci înainte de a fi redus
la tăcere.*

Un prieten de-al lui Roux, Jean Varlet, într-un manifest anarhist timpuriu al Revoluției Franceze numit Explosion, scria:

„Ce monstruozitate socială, ce monument de machiavellianism, este de fapt această guvernare revoluționară. Pentru orice ființă rațională, Guvernământul și Revoluția sunt incompatibile, cel puțin dacă oamenii nu doresc să constituie organele puterii într-o insurecție permanentă împotriva lor, ceea ce este prea absurd pentru a putea fi crezut.”

Dar exact ce este „prea absurd pentru a putea fi crezut” este ceea ce cred anarhiștii, căci numai o perspectivă „absurdă” este suficient de revoluționară pentru a privi chiar prin limitele revoluției. Herbert Read, într-o carte cu un titlu adecvat de absurd, To Hell With Culture (avea șaptezeci de ani; asta se întâmpla în 1963, cu cinci ani înaintea morții sale), scria:

Tot ce a meritat în istoria omenirii – marile realizări ale fizicii și astronomiei, ale descoperirilor geografice și vindecării umane, ale filozofiei și artei – a reprezentat munca unor extremiști – a acelora care au crezut în absurd, și au încercat imposibilul...

Revoluția Rusă promitea chiar mai mult – să elimine acea nedreptate purtată în timpurile moderne de Revoluțiile Americană și Franceză. Critica anarhistă a acelei revoluții a fost rezumată de Emma Goldman (My further Disillusionment in Russia) după cum urmează:

Este în același timp marele eșec și marea tragedie a Revoluției Ruse faptul că a încercat...să schimbe doar instituțiile și condițiile, ignorând cu totul valorile umane și sociale implicate în Revoluție.... Nicio revoluție nu va putea izbuti vreodată ca și factor de eliberare dacă mijloacele utilizate pentru dezvoltarea sa nu vor fi identice în spirit și aspirație cu scopurile care trebuie atinse. Revoluția este negarea stării existente, un protest violent împotriva lipsei de umanitate a omului față de om, cu toate nenumăratele sclavii pe care le implică. Este distrugătoarea valorilor dominante peste care s-a construit un sistem complex de nedreptate, opresiune, și nereguli prin ignoranță și brutalitate. Este mesagerul unor valori noi, anunțând transformarea relațiilor de bază dintre oameni, și dintre om și societate.

Instituția capitalismului, cred anarhiștii, este distructivă, irațională și inumană. Se hrănește cu lăcomie din resursele imense ale pământului, iar apoi amestecă afară (aceasta este realizarea sa – este

un imens malaxor stupid) cantități imense de produse. Acele produse au doar o relație accidentală cu nevoile cele mai mari ale oamenilor, căci organizatorilor și distribuitorilor de bunuri nu le pasă de nevoile umane; acestea sunt mari întreprinderi de afaceri motivate doar de profit. De aceea bombele, tunurile, clădirile de birouri, și deodorantele au prioritate în fața hranei, locuințelor și zonelor recreative. Există ceva mai apropiat de „anarhie” (cu sensul obișnuit al cuvântului, însemnând confuzie) decât sistemul economic incredibil de sălbatic și risipitor din America?

Anarhiștii consideră că bogățiile pământului aparțin în mod egal tuturor, și ar trebui distribuite după nevoie, nu prin întortocheatul și inumanul sistem de bani și contracte care până în acest moment au canalizat majoritatea acestor bogății într-un mic grup de oameni avuți, și în câteva țări. (Statele Unite, cu șase procente din populația lumii, deține, produce și consumă jumătate din producția lumii.) Ei ar fi de acord cu Povestitorul din The Caucasian Chalk Circle a lui Bertholt Brecht, în cuvintele de final ale piesei:

*Luați aminte la ce au decis oamenii din vechime:
Că acolo unde este va merge la cei care sunt în stare
Astfel: copiii către cei materni, ca să prospere
Căruțele la vizitii buni, ca să fie conduse bine
Iar valea la fermieri, ca să producă roade.*

Pe acest principiu Gerard Winstanley, lider al Săpătorilor¹ în Anglia secolului 17, a ignorat legea proprietății private și și-a îndemnat adepții să planteze grâne pe pământul neutilizat. Winstanley a scris despre speranța sa pentru viitor:

Când această lege universală a echității se va trezi în fiecare bărbat și femeie, atunci nimeni nu va mai pretinde niciun bun pentru a spune, Acesta este al meu, iar acela al tău, Aceasta este munca mea, aceea este a ta. Ci fiecare va pune mâna pentru a lucra pământul și a crește vitele, iar binecuvântarea pământului va fi în comun a tuturor; când un om va avea nevoie de porumb sau de vite, va lua din prima magazie pe care o va găsi. Nu se va vinde sau cumpăra, nu vor fi târguri sau piețe, ci întregul pământ va fi o vistierie comună pentru fiecare om, căci pământul este al Domnului.

Problema noastră este să putem utiliza marea tehnologie a vremii noastre pentru nevoi umane, fără a fi victimizați de un mecanism birocratic. Uniunea Sovietică a demonstrat că planificarea economică națională în scopuri comune, care să înlocuiască haosul goanei după profit al producției capitaliste, poate produce rezultate remarcabile. A eșuat, totuși, să realizeze ce au sugerat Herbert Read și alți anarhiști recenți: să scape de birocrăția industriei pe scară largă, caracteristică atât capitalismului cât și socialismului, și de nefericirea ulterioară a muncitorilor care nu sunt împăcați cu munca lor, cu produsele, cu tovarășii lor muncitori, cu natura, cu ei înșiși. Această problemă ar putea fi rezolvată, a sugerat Read, prin controlul muncitorilor asupra propriilor slujbe, fără să fie sacrificate beneficiile planificării și coordonării pentru binele social general.

„Proprietatea e furt,” a scris Proudhon la mijlocul secolului 19 (el a fost primul care s-a numit anarhist). Dacă resursele pământului și energia oamenilor sunt controlate de corporații capitaliste sau de birocrății care își zic „socialiste,” o mare hoție a vieții și muncii oamenilor s-a produs, ca un fel de păcat originar care a dus la tot felul de necazuri în istoria omenirii: exploatare, război, înființarea coloniilor, subjugarea femeilor, atacurile asupra proprietății considerate „crime,” și crudul sistem de pedepse pe care toate „societățile civilizate” l-au ridicat, cunoscut drept „justiție.”

Atât birocrățiile capitaliste cât și cele socialiste din zilele noastre eșuează, spun anarhiștii, în a-și respecta cea mai mare promisiune: aceea de a aduce democrație. Esența democrației este faptul că oamenii ar trebui să își controleze propriile vieți, câte una, două sau cu sutele, în funcție de numărul celor afectați de decizia luată. În schimb, viețile noastre sunt comandate de un complex politic-militar-industrial în Statele Unite, și de o ierarhie de partid în Uniunea Sovietică. În ambele situații există

pretenția unei participări populare, printr-o schemă elaborată de alegere a reprezentanților care nu au putere reală (diferența dintre un stat cu un partid și un stat cu două partide fiind doar un partid – iar acela un indigo pătat al celui alt). Votul în societățile moderne este moneda în politică la fel cum banii sunt moneda în economie; ambele mistifică ce se petrece în realitate – controlul celor mulți de către cei puțini.

Anarhiștii consideră că expresia „lege și ordine” este una din marile înșelătorii ale timpurilor noastre. Legea nu aduce ordine, cu siguranță nu ordinea armonioasă a unei societăți cooperative, care este cel mai bun înțeles al aceluia cuvânt. Dacă aduce ceva este ordinea statului totalitar, sau a închisorii, sau a armatei, unde frica și amenințarea mențin oamenii în locurile ce le-au fost atribuite. Tot ce poate face legea este să îi rețină în mod artificial pe oamenii care sunt împinși înspre acte de violență, sau furt, sau nesupunere de către o societate rea. Iar ordinea adusă de lege este instabilă, mereu în pragul colapsului, căci coerciția invită la revoltă. Legile nu pot crea, prin natura lor, o societate bună; asta va veni de la mulțimi de oameni care vor reglementa resursele și pe ei înșiși în mod voluntar („Ajutor Reciproc,” a numit-o Kropotkin), astfel încât să promoveze cooperarea și fericirea. Iar aceea va fi cea mai bună ordine, când oamenii vor face ce trebuie, nu din pricina legii, ci după voința lor.

Ce a adus civilizația modernă, cu „domnia legii,” cu întreprinderile sale industriale uriașe, cu „democrația sa reprezentativă”? Rachete nucleare gata ținute și pregătite pentru distrugerea lumii, și populații – literate, bine hrănite, și care votează în mod constant – cu o minte care să accepte această nebulă. Civilizația a eșuat în două maniere: a pervertit resursele naturale ale pământului, care au capacitatea de a ne face viețile fericite, și de asemenea resursele naturale ale oamenilor, care au potențialul pentru geniu și dragoste.

A pune cel mai bine în valoare aceste posibilități necesită creșterea noilor generații într-o atmosferă de grație și artă. În schimb am fost educați în politică. Herbert Read (în *Art and Alienation*) descrie ființa umană pipernicită care reiese din această stare:

Dacă văzul și mănuitul, atingerea și auzul și toate rafinamentele senzației, care istoric s-au dezvoltat în cucerirea naturii și manipularea substanțelor materiale nu sunt scoase la suprafață și antrenate de la naștere până la maturitate, rezultatul este o ființă care cu greu merită a fi numită umană: un automat cu privire insensibilă, plictisită și apatic a cărui singură dorință este pentru violență într-o formă sau altă – acțiune violentă, sunete violente, distracții de orice fel care pot penetra până în nervii săi înăbușiți. Distracțiile sale preferate sunt: stadionul sportiv, sălile de jocuri, sala de dans, 'vizionatul' pasiv al crimelor, farselor și sadismului pe ecranul televizorului, jocurile de noroc și dependența de droguri.

Ce risipă a procesului evoluționar! A fost necesar un miliard de ani pentru a crea ființe umane care să fie capabile, dacă doresc, să modeleze materialele pământului și pe sine în aranjamente potrivite pentru femeie, bărbat, și univers. Mai putem alege să facem asta?

Pare că sunt necesare schimbări revoluționare – în sensul unor transformări profunde ale procesului muncii, ale aranjamentelor de luare a deciziilor, ale relațiilor noastre de sex și familie, ale gândirii și culturii noastre – în direcția unei societăți umane. Dar acest tip de revoluție – schimbarea atât a minților cât și a instituțiilor noastre – nu poate fi înfăptuit prin metode uzuale: nici prin acțiune militară pentru răsturnarea guvernelor, așa cum sugerează unii radicali legați de tradiție; nici prin acel proces lent al reformei electorale, la care ne îndeamnă liberalii tradiționali. Starea actuală a lumii reflectă limitările ambelor metode.

Anarhiștii au fost mereu acuzați de o înclinație aparte pentru violență, folosită ca și modalitate de schimbare revoluționară. Acuzația vine din partea guvernelor, care au luat naștere prin violență, care se mențin la putere prin violență, și care utilizează violența în mod constant pentru a ține sub control revolta și pentru a teroriza alte națiuni. Unii anarhiști – ca și alți revoluționari în decursul istoriei, fie americani, francezi, ruși, sau chinezi – au pus accent pe răzvrătire violentă. Unii au susținut, și au pus în practică, asasinate și teroare. În acest sens sunt ca și alți revoluționari – indiferent de epocă

sau ideologie. Ce îi face pe anarhiști unici în rândul revoluționarilor, totuși, este că majoritatea privesc revoluția drept un proces cultural, ideologic, creativ în care violența ar fi la fel de incidentală precum țipetele mamei sau copilului la naștere. S-ar putea să fie de neevitat – dată fiind rezistența naturală la schimbare – dar ceva care trebuie menținut la un nivel minim în timp ce alte lucruri mai importante au loc.

Anarhismul: împotriva omului-mașinărie

Alexander Berkman, care tânăr fiind a încercat să asasineze un industriaș american, și-a exprimat reflecțiile mai mature asupra violenței și revoluției în ABC-ul anarhismului:

Ce este, într-adevăr, de distrus? Bogăția celor bogați? Nu, aceea vrem ca toată societatea să se bucure de ea. Pământul, ogoarele, minele de cărbune, căile ferate, fabricile, morile și atelierele? Acestea nu vrem să le distrugem, ci să le facem utile pentru întregul popor. Telegrafurile, telefoanele, mijloacele de comunicație și distribuție – ne dorim să le distrugem? Nu, vrem ca ele să servească nevoile tuturor. Ce, atunci, să distrugă revoluția socială? Înseamnă preluarea lucrurilor în folosul general, nu distrugerea lor. Înseamnă reorganizarea condițiilor pentru bunăstarea publică.

Revoluția în întregul său sens nu poate fi realizată prin forța armelor. Trebuie pregătită în mințile și comportamentul oamenilor, chiar înainte ca instituțiile să se schimbe radical. Nu este un act, ci un proces. Berkman descrie asta:

Dacă țelul tău este securizarea libertății, trebuie să înveți să te descurci fără autoritate și constrângere. Dacă intenționezi să trăiești în pace și armonie cu semenii tăi, trebuie să cultivați fraternitatea și respectul reciproc. Dacă vrei să lucrezi împreună cu ei în folosul vostru mutual, trebuie să practicați cooperarea. Revoluția socială înseamnă mai mult decât simpla reorganizare a condițiilor: înseamnă întemeierea unor valori umane noi și a unor noi relații sociale, o atitudine schimbată a omului față de om, aceea a unui liber și independent față de egalul său; înseamnă un spirit diferit în viața individuală și colectivă, iar acel spirit nu se poate naște peste noapte. Este un spirit care trebuie cultivat, nutrit și crescut, precum se întâmplă cu cea mai delicată floare, căci într-adevăr este floarea unei noi și frumoase experiențe... Trebuie să învățăm să gândim diferit înainte ca revoluția să poate veni. Numai asta poate aduce revoluția.

Anarhistul vede schimbarea revoluționară ca pe ceva imediat, ceva ce trebuie să facem acum, unde ne aflăm, unde trăim, unde muncim. Înseamnă să începem din acest moment să distrugem relațiile autoritare și crude – dintre bărbați și femei, dintre părinți și copii, dintre un tip de muncitor și un altul. O asemenea acțiune revoluționară nu poate fi zdrobită precum o răscoală armată. Are loc în viața de zi cu zi, în fisurile mici în care mâinile puternice, dar neîndemânaticale ale puterii statului nu pot ajunge cu ușurință. Nu este centralizată și izolată, încât să poată fi nimicită de cei bogați, de poliție, de armată. Se petrece în o sută de mii de locuri în același timp, în familii, pe străzi, în cartiere, la locurile de muncă. Este o revoluție a întregii culturi. Lovită într-un loc, răsare în altul, până când este pretutindeni.

O asemenea revoluție este o artă. Adică, necesită nu doar curajul rezistenței, ci și pe cel al imaginației. Herbert Read, după ce subliniază că democrațiile moderne încurajează atât mulțumirea de sine cât și complicitatea, vorbește (în *Art and Alienation*) despre rolul artei:

Arta, pe de o parte, este veșnic deranjantă, permanent revoluționară. Este așa pentru că artistul, în funcție de măreția sa, mereu confruntă necunoscutul, iar ce aduce din acea confruntare este o noutate, un simbol nou, o nouă viziune a vieții, imaginea externă a unor lucruri lăuntrice. Importanța sa pentru societate nu este că vociferează opinii primite, sau că oferă o expresie clară a sentimentelor confuze ale maselor: aceea este funcția politicianului, a jurnalistului, a demagogului. Artistul este ceea ce germanii numesc ein Rüttler, un tulburător al ordinii existente.

Asta nu ar trebui interpretat drept o distincție arogantă între artistul de elită și masa oamenilor. Este, mai degrabă, o recunoaștere că în societatea modernă, așa cum a subliniat Herbert Marcuse, există o presiune enormă pentru a crea „o minte unidimensională” în rândul maselor de oameni, iar asta necesită tulburare.

Atracția lui Herbert Read atât pentru artă cât și pentru anarhie pare un răspuns potrivit pentru secolul 20, și sublinează ideea că revoluția trebuie să fie atât culturală cât și politică. Titlul cărții sale *To Hell With Culture* ar putea fi interpretat greșit dacă nu se citește din ea:

Astăzi suntem legați fedeleș de trecut. Întrucât proprietatea este un lucru sacru, iar pământul constituie o sursă de bogăție nespuse, casele noastre trebuie să fie aglomerate laolaltă, iar străzile noastre trebuie să urmeze șerpuirile lor antice ilogice... Întrucât tot ce cumpărăm pentru uz trebuie vândut pentru profit, și pentru că trebuie mereu să existe această marjă profitabilă între cost și preț, oalele și tigăile noastre, mobila și hainele noastre, au aceeași consistență calitativă proastă, aceeași ieftinătate competitivă. Întreaga noastră cultură capitalistă este o imensă spoială: un lustru de rafinament care ascunde ieftinătatea și proasta calitate din mijlocul lucrurilor.

La dracu cu o asemenea cultură. La mormanul de gunoi și la furnal cu toată! Să celebrăm revoluția democratică în mod creativ. Să construim orașe care nu sunt prea mari, dar spațioase, cu un trafic care să curgă liber printre aleile lor înfrunzite, cu copii care se joacă în siguranță în parcurile lor verzi și înflorite, cu oameni care trăiesc fericiți în case luminoase și eficiente... Să echilibrăm agricultura și industria, orașul și satul – să facem toate aceste lucruri sensibile și elementare, iar apoi să vorbim despre cultură.

Anarhistul încearcă să se preocupe cu relația complexă dintre schimarea instituțiilor și schimbarea culturii. Știe că trebuie să revoluționăm cultura începând de acum; și totuși știe că acest lucru va fi limitat până când nu va exista un nou mod de viață pentru mulțimi de oameni. Read scrie în același eseu: „Nu poți impune o cultură de sus în jos – trebuie să vină de jos. Crește din sol, din oameni, din viața lor de zi cu zi și din munca lor. Este o expresie spontană a bucuriei lor în viață, a bucuriei lor în muncă, iar dacă această bucurie nu există, cultura nu va exista.”

Pentru revoluționari, elementul estetic – abordarea artistului – este esențială în ruperea de trecut, căci am văzut în istorie cum revoluții au fost constrânse sau deviate pentru că oamenii care le-au făcut erau încă împovărați de tradiție. Avertismentul lui Marx, în *The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte*, trebuie să fie luat în seamă de marxiști, precum și de alții care caută schimbarea:

Tradiția tuturor generațiilor moarte cântărește precum un coșmar pe creierul celor vii. Și tocmai când par angajați în revoluționalizarea proprie și a lucrurilor, în crearea unui lucru cu totul nou, exact în asemenea epoci de criză revoluționară invocă cu îngrijorare spiritele trecutului în sprijin și împrumută de la ele nume, slogane de luptă, și costume pentru a prezenta noua scenă a istoriei mondiale în această deghizare tradițională și în acest limbaj împrumutat.

Arta revoluției trebuie să meargă dincolo de ceea ce se numește „rațiune,” și de ceea ce se numește „știință,” căci atât rațiunea cât și știința sunt limitate de experiența restrânsă a trecutului. Pentru a distruge acele limite, pentru a extinde rațiunea în viitor, avem nevoie de pasiune și instinct, care să iasă din acele adâncimi ale emoției umane care scapă din frâiele unei perioade istorice. Când Read a vorbit în Londra în 1961, înainte de a lua parte la un act masiv de nesupunere civică în semn de protest împotriva submarinelor nucleare *Polaris*, a adus argumente pentru ruperea din limitele „rațiunii” prin acțiune:

Acest impas trebuie depășit, dar nu va fi niciodată depășit prin argumente raționale. Există prea multe motive bune pentru acțiuni greșite de ambele părți. Poate fi depășit doar prin

acțiune instinctivă. Un act de nesupunere este sau ar trebui să fie instinctiv în mod colectiv – o revoltă a instinctelor omului împotriva amenințării distrugerii în masă. Instinctele sunt periculoase pentru a te juca cu ele, dar de aceea, în situația disperată din prezent, trebuie să ne jucăm cu instinctele... Trebuie să eliberăm imaginația oamenilor astfel încât să devină pe deplin conștienți de soarta care îi amenință, și le putem atinge imaginația prin acțiunile noastre, prin curajul nostru, prin bunăvoința de a ne sacrifica confortul, libertatea, și chiar viețile, cu scopul că omenirea va fi scăpată de durere și suferință și moarte universală. – Alexander Berkman

Anarhismul caută acel amestec de ordine și spontaneitate în viețile noastre care ne oferă armonie față de noi înșine, față de ceilalți, față de natură. Înțelege nevoia de a schimba aranjamentele noastre politice și economice pentru a ne elibera pentru bucuria vieții. Și știe că schimbarea trebuie să înceapă acum, în acele relații umane de zi cu zi asupra cărora avem cel mai mare control. Anarhismul cunoaște nevoia pentru o gândire lucidă, dar și pentru acea acțiune care clarifică o gândire altfel academică și abstractă.

Herbert Read, în „Chains of Freedom,” scrie că avem nevoie de o „Bursă Neagră în cultură, o determinare pentru evitarea instituțiilor academice falimentare, valorilor fixe și produselor standardizate ale artei și literaturii actuale; să nu tranzacționăm bunurile noastre spirituale prin intermediul canalelor recunoscute ale Bisericii, Statului, și Presei; ci mai degrabă să le transmitem ‘pe sub tejghea’.” Dacă așa stau lucrurile, unul din primele articole care trebuie transmise pe sub tejghea cu siguranță trebuie să fie literatura care vorbește, contra tuturor falsificărilor, despre ideile și imaginările anarhismului.

Biblioteca Anarhistă

Howard Zinn
Arta revoluției
1970

Preluat la 16.12.2022 de la <https://iasromania.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org